

НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

УДК 378:811.001.76

М.Р. КАБАНОВА,

*кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри прикладної лінгвістики
та методики навчання іноземних мов,
Університету імені Альфреда Нобеля (м. Дніпро)*

Т.М. ПЛЕХАНОВА,

*кандидат медичних наук, доцент, доцент кафедри педіатрії 3
та неонатології,
ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»*

Н.О. ЧЕРНЯК,

*старший викладач
кафедри прикладної лінгвістики та методики навчання іноземних мов
Університету імені Альфреда Нобеля (м. Дніпро)*

ПРО ДЕЯКІ ІННОВАЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВИЩАХ УКРАЇНИ

У статті аналізуються як традиційні, так і сучасні методичні підходи під час використання інтерактивних технологій на заняттях з іноземної мови. У роботі наведено можливості самостійної творчої роботи студентів, а саме workshop у системі peer-teaching.

Ключові слова: самостійна робота студентів, інтерактивні технології, використання принципів peer-teaching.

Постановка проблеми. Актуальність проблеми визначається радикальними змінами у системі вищої освіти України за рахунок підвищення якості викладання, враховуючи особистісний потенціал тих, хто навчається. Усі ці процеси здійснюються в умовах конкуренції на ринку праці, жорстких умовах входження в інтелектуальну еліту.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Беручи до уваги значення якісної підготовки майбутніх спеціалістів для багатьох професій, підкреслимо той факт, що вже накопичено великий досвід стосовно як досліджень з цієї проблеми, так і розробки практичних рекомендацій щодо навчання англійської мови.

Ми фокусуємо нашу увагу на аналізі тих публікацій, що дозволяють зрозуміти основні принципи формування науково-методичного потенціалу для підвищення якості освіти через організацію самостійної роботи у контексті особистісно орієнтованого підходу та оцінки його ефективності. Ці ідеї ми знаходимо в наукових працях та публікаціях Н.П. Волкової, І.О. Зимньої, Г.О. Китайгородської, О.О. Леонтьєва, Є.І. Пасова, О.Б. Тарнопольського та ін.

Формування мети. Метою статті є аналіз традиційних та інноваційних методичних підходів, що спрямовані на формування та розвиток умінь і навичок майбутнього спеціаліста в умовах жорсткої конкуренції на ринку праці.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, сьогоденний етап розвитку вищої освіти у нашій країні характеризується як особливими вимогами до особистості викладача, і до особистості того, хто навчається. З одного боку, вступ до ВНЗ виявляється все більш конкурент-

ним, з іншого – від викладача очікується максимальне підвищення якості навчання. До так названого «банку складових», що вимагають реалізації сучасної концепції підвищеної якості викладання (в тому числі й англійської мови), входять різні елементи. Слід згадати хоча б деякі з них:

- 1) організація та забезпечення особистісно-орієнтованого підходу до студента, що найбільш вдало реалізується через його самостійну роботу;
- 2) постійне стимулювання активності студента на занятті через створення атмосфери успішності та підвищення самооцінки;
- 3) максимальна конкретизація цілей і завдань на занятті з подальшим аналізом отриманих результатів;
- 4) обов'язкове створення атмосфери конкурентоспроможності, використовуючи завдання на випередження під час засвоєння матеріалу тощо [1; 5; 7].

Здається, все зрозуміло і просто. Але об'єктивна складність як вищої, так і середньої освіти в Україні обумовлена цілою низкою проблем. Втратив актуальність принцип «будь як усі й не виділяйся!». З іншого боку, на фоні економічних проблем нашого суспільства виник такий феномен як різке «старіння» викладацького складу вищих навчальних закладів і, навіть, середніх шкіл. Причина полягає в тому, що, починаючи з 90-х років минулого століття, нашу країну покинула і продовжує покидати перспективна молодь у віці до 30-35 років. У той же час ВНЗ України постійно залишають досвідчені й професійні викладачі. Так чи інакше ситуація у системі освіти веде до появи ще більших проблем, що потребує нашої оцінки, аналізу і, можливо, прогнозу щодо подальших підходів до сучасних методик, зокрема в сфері викладання іноземних мов, без чого стає неможливою підготовка майбутніх конкурентоспроможних спеціалістів нового покоління. Але все це існує і буде мати місце у сфері вищої освіти на фоні реальності, яку можна було б визначити з точки зору вікового підходу, як ситуацію, коли «бабусі» та «дідусі» з вченими ступенями та званнями навчають «внуків-студентів». І все це не тільки на фоні технічного прогресу, але і на фоні різкого фінансового розшарування суспільства, колосального бюрократизму в системі освіти та інформаційного тиску на Україну.

Нам уявляється, що найбільш вдалими варіантами з точки зору ефективності й продуктивності методів навчання іноземним мовам, враховуючи все вищенаведене, можуть бути *workshops* (творчі майстерні) у системі *peer-teaching*. Будемо виходити з того, що термін «*workshop*» розуміється нами як «творча майстерня» або «семінар». Безумовно, це вже достатньо давно сталий термін, що передбачає проведення навчального заняття; стосовно поняття *peer-teaching*, ми приєднуємось до думки тих фахівців, які вважають, що це, перш за все, передача отриманих знань за принципом «рівний-рівному», а в нашому випадку – це проведення частини аудиторного заняття одним або декількома студентами групи. Різновидів таких занять безліч. Ми вважаємо, що це буде проведення заняття на заздалегідь узгоджену тему і, по можливості, з урахуванням інтерактивних та інтраактивних складових [2; 3]. Нас приваблюють саме інтерактивні методи роботи зі студентами, які передбачають ігри-імітації, ситуаційний аналіз або кейси, ігри-змагання, тощо. Як варіант можна розглядати «всередині» такого заняття навіть елементи традиційних технологій, передбачаючи, наприклад, фронтальне усне опитування.

Ми вважаємо, що найбільш ефективно проводити заняття в режимі «*peer-teaching*» в групах студентів з рівнем володіння англійською мовою не нижче B1 [2; 4; 6].

Даний підхід, з нашої точки зору, допомагає вирішити цілий ряд проблем:

- залучення всіх студентів групи до самостійної роботи (варто зазначити, що при перекладі цього терміна на англійську мову «*independent study*» ми дещо звужуємо саму сутність поняття «самостійності»);
- правильна організація заняття у режимі «*peer-teaching*» багато в чому вирішує наявну в системі освіти проблему «незадоволеності» студентами якістю навчання в атмосфері виключно традиційних підходів;
- багато в чому вирішує проблеми, пов'язані з поняттям «якість знань».

Ми впевнені, що якість знань передбачає увесь спектр обсягу засвоєної в процесі навчання інформації з урахуванням змісту стандартної освіти і завданнями її засвоєння. І хоча час виникнення терміна «якість знань» датується приблизно 90-ми роками минулого століття, в історії педагогіки саме зараз це поняття набуває по-справжньому нового наповнення, включаючи в себе і якість успішності, і інтерес до навчання, помножений на мотив

відповідальності та високу мотивацію досягнення успіху. Нам уявляється, що під час використання peer-teaching, ми отримуємо те, що умовно можна було б назвати «безстресовим навчанням» при максимальному задоволенні своєю роботою як викладача, так і студента.

Методику «peer-teaching» ми апробували на заняттях з англійської мови у групі I курсу студентів-прикладних лінгвістів і зі студентами-перекладачами на II курсі. Причому в згаданих групах студентів попередньо було проведено анкетування з приводу їх ставлення до самостійної роботи. Нами була зроблена спроба хоча б приблизно визначити частку їх самостійної роботи в навчальному процесі не тільки на рівні рекомендованої літератури і виконання індивідуальних завдань, а й з точки зору участі в різних творчих навчальних ситуаціях. У результаті отриманих даних передбачалося з'ясувати готовність анкетованих до усвідомлення значення і необхідності якісних знань для майбутньої професійної кар'єри у сучасному суспільстві з його жорсткими умовами конкуренції на ринку праці.

Результати аналізу підтвердили таке:

- у групі I курсу тільки 2 студенти з 10 практично зовсім не працюють самостійно;
- у групі II курсу таких студентів виявилось 3 з 14 осіб.

У цих 5 студентів відзначається відсутність ентузіазму, але вони зазначили, що готові включитися до самостійної роботи після того, як викладачі пояснили сутність технології peer-teaching. Ці 5 осіб відзначили, що бачать причини такого ставлення до самостійної роботи у такому:

- відсутність достатнього досвіду працювати самостійно, оскільки в середній школі цьому не приділяли належної уваги і тільки під час підготовки до зовнішнього незалежного тестування такий досвід було отримано вперше;

- до початку реалізації методики peer-teaching вони не відчували (з їх слів) заохочень за якість виконаної роботи;

- у 3 з 5 студентів в обох групах виникали позитивні емоції по завершенні самостійної роботи. У 2 студентів з 5 не було відчуття того факту, що отримана інформація і набутий досвід могли б створити хоча і невелику, але все-таки основу майбутніх успіхів.

Наведемо як ілюстрацію опис одного із занять у групі I курсу студентів-прикладних лінгвістів. Була запропонована тема «Mass Media in Great Britain, the USA, Ukraine». Було поставлено умову, що заняття має бути проведене з використанням мультимедійних технологій. Студентка за власним бажанням запропонувала свою кандидатуру як асистентка-викладача. Решта студентів не була проінформована відносно структури заняття. Цим студентам було запропоновано заздалегідь підготувати свій власний банк слів за даною тематикою.

На самому початку заняття студентка-ведуча запропонувала спільними зусиллями дати визначення поняттю «засоби масової інформації». Студенти розділились на підгрупи по 2-3 особи для обговорення цього питання, але були попереджені про те, що така технологія як «brain-storm» не допускає жодкої критики з боку учасників під час обговорення. Було прийнято робочу версію: «mass media means TV, radio, large urban newspapers used to communicate with people daily».

Далі на трьох окремих слайдах асистентка викладача демонструє такі колажі:

- 1) «Press and Broadcasting I Great Britain»;
- 2) «The USA – a Media State»;
- 3) «Mass Media in Ukraine».

Студентам пропонується визначити різницю між «quality newspapers» та «popular newspapers».

Потім студенти діляться на 3 групи, в кожній групі є журналіст, який представляє якусь конкретну газету. Його завдання – взяти інтерв'ю у всіх інших студентів з якоїсь конкретної тематики. Після цього результати інтерв'ю озвучуються й обговорюються усіма студентами.

Ключовими пунктами є такі:

1. What is your opinion about advertising in mass media? Do you like it? Is it necessary?
2. Do you think newspapers and magazines in Ukraine will last for a long time? Can you predict the future of the mass media development?
3. What do you know about the quality of newspapers in the U.K., the USA and Ukraine?

Ще одна з форм роботи на занятті з теми «Mass-media» – це інсценування (імітація), гра «Прийом на роботу журналіста в один із відділів TV-каналу». Група ділиться на пари, в

якій один студент є власником телевізійного каналу, а інший – кандидат, який претендує на місце ведучого в програмі «A Hidden Camera».

Для підбиття підсумків усім студентам пропонується у письмовому вигляді сформулювати свої враження від заняття.

Завдання викладача в самому кінці заняття провести аналіз, акцентувати увагу студентів на характерних помилках на рівні вимови, граматики, лексичного матеріалу.

У групі II курсу, де навчаються майбутні перекладачі, можливості для використання технології peer teaching ще більш різноманітні. Як приклад використання даного підходу в навчанні англійській мові розглянемо розробку заняття з теми «Moods and Feelings». Після вступної бесіди асистент пропонує викладачу сформулювати «колективну відповідь» на питання «What does personality mean?» в групах по 3-4 особи. У цей час на екрані з'являються такі слайди:

1. Personality is a term with many general meanings, it may refer to the ability to get along well socially or to the most striking impression that an individual makes on other people.

2. To a psychologist personality is a study of the human behavior including actions, emotions, feelings.

3. The Greek physician Hippocrates divided individuals into sanguine and melancholic people.

4. The Swiss psychologist Carl Jung classified people as introverts or extroverts.

Далі асистент пропонує викладачу вправу, відому в методиці викладання іноземних мов як «сніговий ком», це давно відомий метод колективного пошуку спільного рішення або спільної думки щодо певного об'єкта. Даний спосіб активізує процес «входження до теми».

Потім асистент викладача пропонує всім студентам роздатковий матеріал «Horoscope Chart». Завдання таке: **Define your Zodiac sign even if you don't believe in Astrology and never read horoscopes.** Наступним завданням може бути опис облич, які з'являються на екрані. Питання, яке потрібно обговорити в парax: «Which adjectives best describe how each person feels?» і «Think about possible exclamations for each picture».

На наступному етапі проведення заняття на тему «**Moods and Feelings**» студентам пропонується гра – інсценування (тобто імітація). «Прийом студентів у центрі психологічного розвантаження», де роль психолога можуть по черзі виконувати одна або дві особи. Наступними орієнтирами можуть стати:

1. Do you think you are an interesting personality? Why?

2. What events in your life do you consider to be stressful? How can you cope with stress?

3. How much have your life principles changed since you were a child?

Далі, як і в кінці заняття, у групі I курсу можна запропонувати студентам-перекладачам написати есе за темою «**Are you ready for making decisions and your future career?**». На завершальному етапі викладач здійснює аналіз проведеного заняття.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Виходячи з досвіду роботи з майбутніми прикладними лінгвістами і перекладачами стосовно їх навчання англійської мови з використанням інтерактивних технологій таких, як peer teaching та workshop, ми дійшли таких висновків:

– під час використання на занятті вищенаведених технологій виникає можливість об'єднати цілковито різні напрями в навчанні іноземній мові з метою досягнення максимального ефекту в підготовці майбутніх конкурентоспроможних спеціалістів, при цьому виникає асоціація з дитячою грою з використанням різнокольорових кубиків для побудови своєї піраміди з прийомами «надбудови» і «підлаштовування»;

– ті, яких навчають, повинні володіти загальнонавчаною англійською мовою (General English) на рівні не нижче B1, а краще B2 для участі у «творчих майстернях»;

– на заняттях виникає психологічно комфортна атмосфера без стресових ситуацій у всіх запропонованих завданнях, тому що викладач присутній на умовах «рівності» як модератор.

Список використаних джерел

1. Волкова Н.П. Моделювання професійної діяльності у владанні навчальних дисциплін у вишах: монографія / Н.П. Волкова, О.Б. Тарнопольський; заг. та наук. ред. О.Б. Тарнопольського. – Дніпропетровськ: Університет імені Альфреда Нобеля, 2013. – 228 с.

2. Інтерактивні методи навчання: навчальний посібник / за заг. ред. П. Шевчука, П. Ферриха. – Щецін: Видавництво WSAP, 2005. – 170 с.

3. Кабанова М.Р. Формирование профессиональной направленности и интерактивные технологии в подготовке будущих психологов / М.Р. Кабанова, Н.О. Черняк // Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Педагогіка і психологія. Педагогічні науки. 2015. – Вип. 1 (9). – С. 239–244.

4. Тарнопольський О.Б. Студент у функції викладача англійської мови як іноземної: вплив на ставлення до навчання і навчальну мотивацію / О.Б. Тарнопольський, Ю.В. Дегтярьова. // Сучасні проблеми лінгвістичних досліджень і методика викладання іноземних мов професійного спілкування у вищій школі: зб. наук. праць / за ред. В.Т. Суліма, С.Н. Денисенко. Ч.2. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Фанка, 2007. – С. 37–40.

5. Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching and Assessment. – Strasbourg, 2001. – 274 p.

6. Tarnopolsky O. EFL Student as EFL Teacher: Learning and Motivational Aspect / O. Tarnopolsky, Yu. Degtyarova // TATEFL Voices. – 2007. – Issue 196. – P.10.

7. Вищу освіту чекають 4 важливі зміни у 2017 році [Електронний ресурс] // ВСВІТІ – 2017. – Режим доступу: <http://vsviti.com.ua/news/64463>

References

1. Volkova, N.P. & Tarnopolskii, O.B. (2013). *Modeliuvannia profesiinoi diialnosti u vykladanni navchalnykh dystsyplin u vyshakh* [Modeling activities of teaching in universities]. Dnipropetrovsk, Universytet imeni Alfreda Nobelia, 228 p. (In Ukrainian).

2. P. Shevchuk & P. Fenrikh (Eds.). (2005). *Interaktyvni metody navchannia* [Interactive teaching methods]. Shchetsin, WSAP Publ., 170 p. (In Ukrainian).

3. Kabanova, M.P. & Cherniak, N.O. (2015). *Formirovanie professionalnoi napravlenosti i interaktyvnye tekhnologii v podhotovke budushchikh psikhologov* [Formation of professional orientation and interactive technologies in the preparation of future psychologists]. *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu imeni Alfreda Nobelia. Pedagogika i psykholohiia. Pedagogichni nauky* [Journal of Alfred Nobel University. Pedagogy and Psychology. Teaching Science]. Dnipropetrovsk, Roial Print Publ., issue 1 (9), pp. 239-244 (In Ukrainian).

4. Tarnopolskyi, O.B. & Dehtiarova, Yu.V. (2007). *Student u funksii vykladacha anhliiskoi movy yak inozemnoi : vplyv na stavlennia do navchannia i navchalnu motyvatsiiu* [Student teacher functions in EFL: impact on attitudes to learning and learning motivation]. *Suchasni problem linhvistychnykh doslidzhen i metodyka vykladannia inozemnykh mov profesiinoho spilkuvannia u vyshchii shkoli* [Modern problems of linguistic research and methodology of teaching foreign languages for professional communication in higher education]. Lviv, LNU imeni I. Franka Publ., vol. 2, pp. 37-40 (In Ukrainian).

5. Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages (2001). Learning, Teaching and Assessment, Strasbourg, 274 p.

6. Tarnopolsky, O. & Degtyarova, Yu. (2007). EFL Student as EFL Teacher: Learning and Motivational Aspect. TATEFL Voices, issue 196, pp. 10.

7. *Vyshchu osvitu chekaiut 4 vazhlyvi zminy u 2017 rotsi* [Graduated forward four important changes in 2017]. *VSVITI - 2017* [The world - 2017]. Access mode: <http://vsviti.com.ua/news/64463> (In Ukrainian).

В статье проведён анализ как традиционных, так и современных методических подходов при использовании интерактивных технологий на занятиях по иностранному языку. В работе представлены возможности самостоятельной творческой работы студентов известной как workshop в системе peer-teaching.

Ключевые слова: самостоятельная работа студентов, интерактивные технологии использование принципов peer-teaching.

The article analyses both traditional and modern methodological approaches which are used with interactive technologies at foreign language lessons. It also presents the possibilities of students' self-study creative work known as workshops in the system of peer-teaching.

Key words: students' self-study work, interactive technologies, using peer-teaching principles.

Одержано 3.03.2017.